

Animovaný film ako nástroj propagandy

Tlačová správa, 23. máj 2018

ŽILINA. Možno sa niekomu zdá, že sa v súčasnosti už neprodukujú filmy, ktoré sa snažia ovplyvniť zmýšľanie verejnosti. Opak je pravdou. Tento efektívny výmysel ľudstva sa využíval už v roku 1910 a v súčasnosti sa opäť objavuje v dezinformačných médiách. Práve preto je propaganda v animovanom filme témou Medzinárodného festivalu animácie Fest Anča, ktorý v dňoch od 28. júna do 1. júla premietne v Žiline desiatky krátkych a dlhometrážnych animovaných diel z celého sveta.

„Dramaturgom tematického pásma je azda ten najpovolanejší človek v Európe, Michal Bobrowski, ktorý sa dlhodobo venuje téme propaganda v animovanom filme aj na akademickej pôde,“ objasnil programový riaditeľ Maroš Brojo. „V jeho výbere uvidíte filmy, ktoré vznikli už na začiatku 20. storočia, ale aj také, čo boli vytvorené len nedávno. Väčšina z nich sú krátkometrážne, no nebudú chýbať ani celovečerné snímky, napríklad *Animal Farm* (Farma zvierat, 1954) od Joy Batchelorovej a Johna Halasa. Zaujímavé je, že ju vytvorili na objednávku CIA, ktorá aj takýmto spôsobom bojovala v období studenej vojny proti komunizmu.“

Animácia bola už v počiatkoch kvôli svojej atraktivnosti, jednoduchosti a zrozumiteľnosti používaná ako prostriedok na zdieľanie politických myšlienok. Kým na začiatku prvej svetovej vojny neboli ešte vyvinuté metódy a techniky propagandy, na jej konci sa v kinematografii efektívne pracovalo s paródiou či už na nemeckého nepriateľa alebo na súčasnú spoločensko-politickú situáciu. Jedným z takýchto filmov je *The Sinking of the Lusitania* (Potápanie Lusitanie, 1918) od priekopníka animácie Winsora McCaya. Poukazuje v ňom na výnimočnú krutosť nemeckej flotily. Zásadná zmena nastala aj v tom, že sa propagandistické filmy začali vyrábať na tzv. zákazku.

Animovaný film využíval na oslavu a propagáciu Nemeckej ríše aj minister propagandy a informácie Josef Goebbels. „Tvrdil, že moderný štát, či už demokratický alebo autoritatívny, nemôže fungovať bez propagandy,“ vysvetľuje Maroš Brojo. „Niekoľko filmov s fašistickou propagandou vzniklo aj v oblastiach okupovaných nacistickými vojskami. Napríklad vo francúzskom Vichy takto na objednávku vytvoril film *Nimbus libéré* (1944) režisér Raymond Jeannin.“

Najaktívnejším vo výrobe propagandistických filmov bolo počas druhej svetovej vojny štúdio Warner Bros. V ich produkcii nájdeme zábavné snímky, ktorých úlohou bolo povzbudiť ľudí zapojiť sa do nepriaznivých spoločenských udalostí až po silne rasistické, ako napríklad *Tokio Jokio* (1943). Režisér Norman McCabe spracoval protijaponskú tému tak výrazne, že bol film niekoľko rokov po vojne cenzurovaný. Podobne aj Walt Disney na svoje diela z tohto obdobia dodnes nepredáva vysielacie licencie. „Filmy s protifašistickou tematikou sa celkom prirodzene vyrábali aj u nás, najmä v povojnovom období.“ hovorí Maroš Brojo a dodáva: „Jedným z nich je dnes už legendárny *Pérák a SS* (1946) režiséra Jiřího Trnku. Príbeh maskovaného fantóma, ktorý na pružinách brázdí pražskými ulicami a trápi príslušníkov jednotiek SS je inšpiratívny aj pre súčasných tvorcov.“

Fest Anča (o.z. Anča)
Štefánikova 16
811 04 Bratislava
Slovenská republika

V Československu v 50. rokoch množstvo ľudí verilo myšlienke komunizmu. Vo svojej tvorbe oslavovali nové politické zriadené v presvedčení, že hlásajú dobro. Ako napríklad tvorca populárneho Krtka - Zdeněk Miler a režisér Eduard Hofman. Vo filme *Brigáda* (1950) jasne dávajú najavo svoje budovateľské nadšenie, keď sa robotníci prekopú tunelom a objavia socialistický raj so všetkými vymoženosťami komunizmu. V tomto a nasledujúcom období však mnoho filmov vzniklo aj na objednávku štátu proti vôli ich tvorcov.

Vo svete výrazne ovplyvnila audiovizuálnu tvorbu studená vojna. Propaganda v tomto období má dve tváre. Dve nepriateľské ideológie, ktoré sa ocitli v zablokovanom stave s mučiacou atómovou hrozbou. Štyri desaťročia produkovali skreslené informácie východný aj západný blok. Až do pádu komunizmu. Odvtedy prešli takmer tri desaťročia a princípy studenej vojny sa žiaľ opäť objavujú vo fantasmagorických diskurzoch populistických prorokov. Ako zhodnotil Michal Borowski: „Zdá sa, že po období stagnácie v 90. rokoch a v prvej dekáde 21. storočia, vstúpila v tomto desaťročí animovaná propaganda do renesančnej fázy.“

Organizátori Medzinárodného festivalu animácie Fest Anča sú presvedčení, že na tento fenomén treba upozorniť. A to nielen prostredníctvom filmov, ale aj tohtoročným festivalovým vizuálom a sprievodným programom. Podľa programového riaditeľa Maroša Broja je v rámci témy propaganda zaujímavá aj nová česká hra *Atentát 1942*. „Predstavíme ju v rámci Game Days. Vidíme v nej totiž dôsledky propagandy. Aj keď je tu dejová linka príbehu vymyslená, reálie z obdobia nemeckej okupácie a povojnových rokov Československa sú zachytené veľmi presne.“

Medzinárodný festival animácie Fest Anča sa bude už po jedenásty raz konať v Žiline od 28. júna do 1. júla. Podujatie finančne podporil Audiovizuálny fond a z verejných zdrojov Fond na podporu umenia.

www.festanca.sk